

ОҢТУСТІК ҚАЗАҚСТАН МЕМЛЕКЕТТІК
ФАРМАЦЕВТИКА АКАДЕМИЯСЫ

ПРЕЗЕНТАЦИЯ

Тақырыбы: Бас сүйектерін
жасына байланысты оқып білу

Орындаған: Құрманбай Н.

Тобы: 104 “А” ЖМ

Қабылдаған: Тойымбетова Қ.

Шымкент 2017

I. Кіріспе:

II. Негізгі бөлім:

а. Бассүйек. Бассүйектің эмбрионалдық дамуы

б. Жаңа туылған нәресте бассүйегі

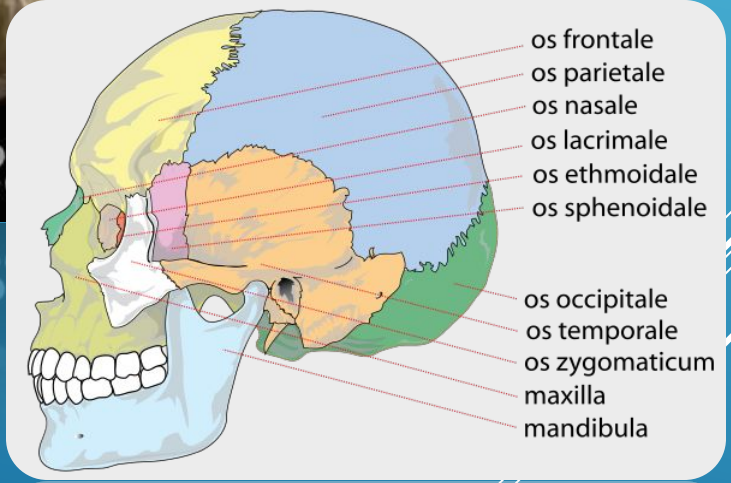
с. Бассүйек туралы ілімдегі нәсілшілдік «теория»

III. Қорытынды:

IV. Пайдаланылған әдебиеттер

БАССҮЙЕК

- ▶ **Бассүйек**, *cranium* , тек бір бөлігімен ғана тірек-қимыл аппаратына жатады. Ол ең алдымен ми және онымен байланысты сезім мүшелері жайғасатын орын қызметін атқарады; сонымен қатар ол сыртқа ашылатын асқорыту және тынысалу жолдарының бастапқы бөлігін қоршап тұрады.
- ▶ Бассүйектің қызметтері: -қорғаныштық
-тіректік

БАССҮЙЕКТИҢ ЭМБРИОНАЛДЫҚ ДАУЫМЫ

- ▶ Жарғақтық бассүйек (*desmocranium*) мезенхималық шарбақтар түзетін жасушалардан тұрады.
- ▶ Шеміршектік бассүйек (*chondrocranium*) эмбрионның 2 айлығында қалыптасады, толық дамуға 3 айдың ортасында жетеді, ал жекелеген сүйектер арасындағы шекаралар сүйектену басталған соң құрсақішілік өмірдің 4-4,5 айында айқын анықталады.
- ▶ Сүйектік бассүйек (*ostecranium*) көптеген сүйектену нүктелерінен дамиды. Барлығы бассүйекте 120 шамасында сүйектену нүктелері пайда болады.

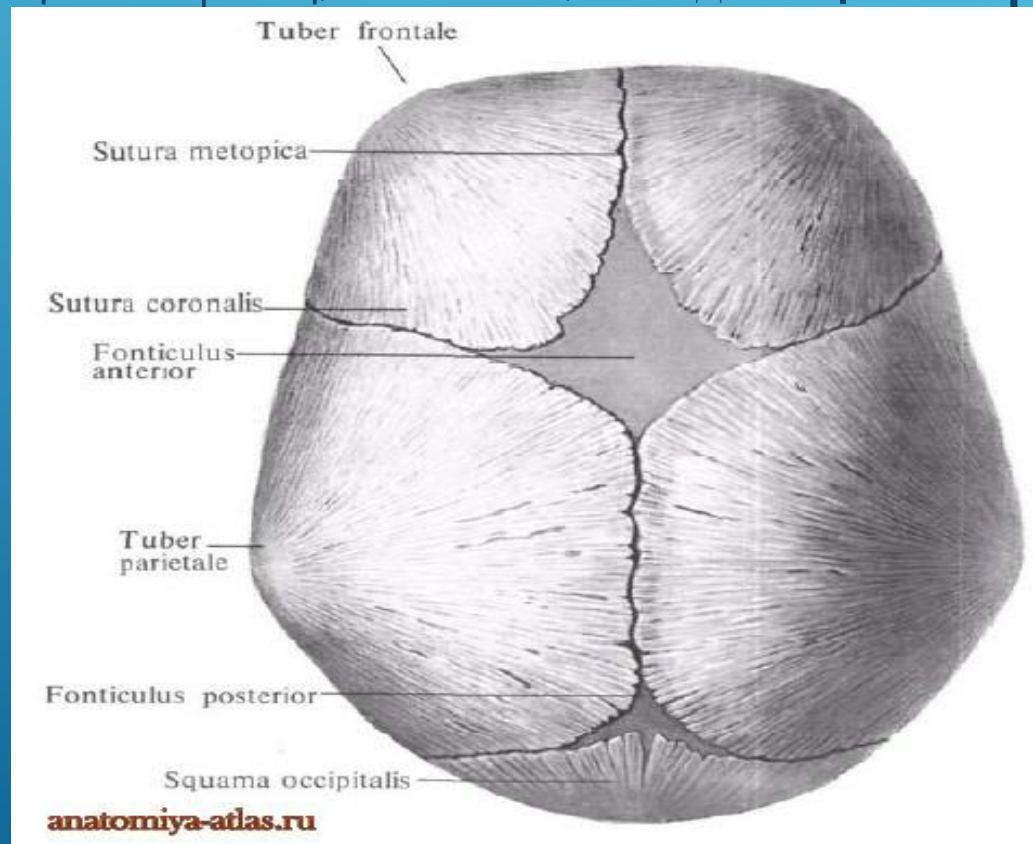
ЖАҢА ТУЫЛҒАН НӘРЕСТЕ БАССҮЙЕГІ

- ▶ Нәрестенің бассүйек бөлімдерінің мөлшері дене салмағы мен ұзындығына байланысты ересек адамға қарағанда үлкендеу болады

ЖАҢА ТУҒАН НӘРЕСТЕНІҢ БАС СҮЙЕГІНІҢ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ:

- ▶ Еңбектерінің, *fonticuli*, болады. Еңбектердің түрлері:

АЛДЫҢҒЫ ЕҢБЕК, *FONTICULUS ANTERIOR*

- ▶ Алдыңғы еңбек, *fonticulus anterior* , ромб пішінді, орта сызық бойымен 4 жіктің: сагитталды, маңдай және тәжді жіктің екі жартысының қиылысқан жерінде жатады; 2 жаста өсіп бітеді.

АРТҚЫ ЕҢБЕК, *FONTICULUS POSTERIOR*

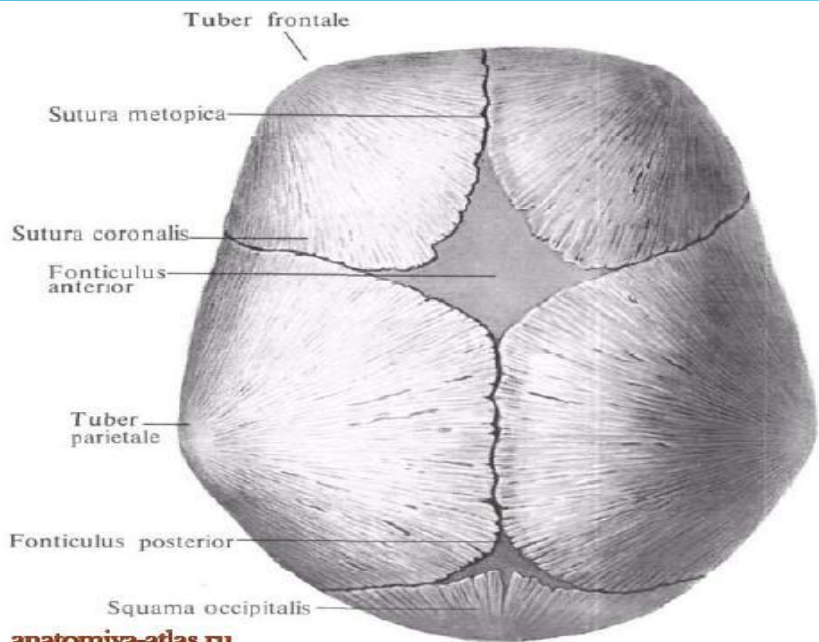
- ▶ Артқы еңбек, *fonticulus posterior* , үшбұрыш пішінді, сагитталды жіктің артқы ұшында алдындағы 2 шеке сүйегі мен шүйде сүйегінің қабыршағы арасында жатады; туғаннан кейін 2 айда өсіп-бітіп кетеді.

АЛДЫҢҒЫСЫ СЫНАТӘРІЗДІ, *FONTICULUS*

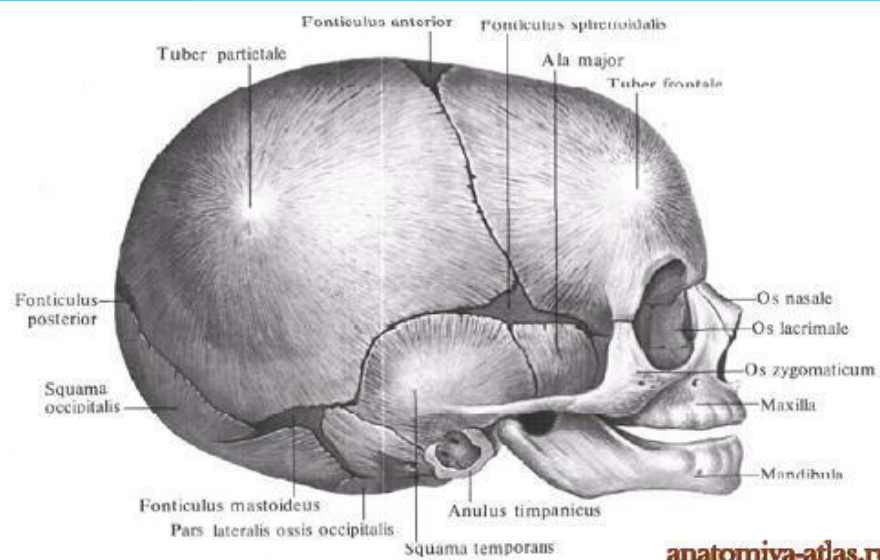
SPHENOIDALIS —АРТҚЫСЫ

ЕМІЗІКТӘРІЗДІ, *FONTICULUS MASTOIDEUS*

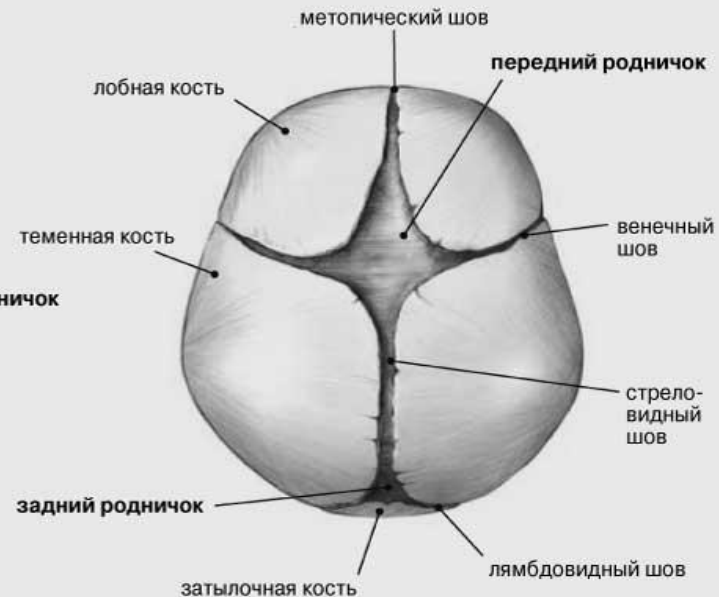
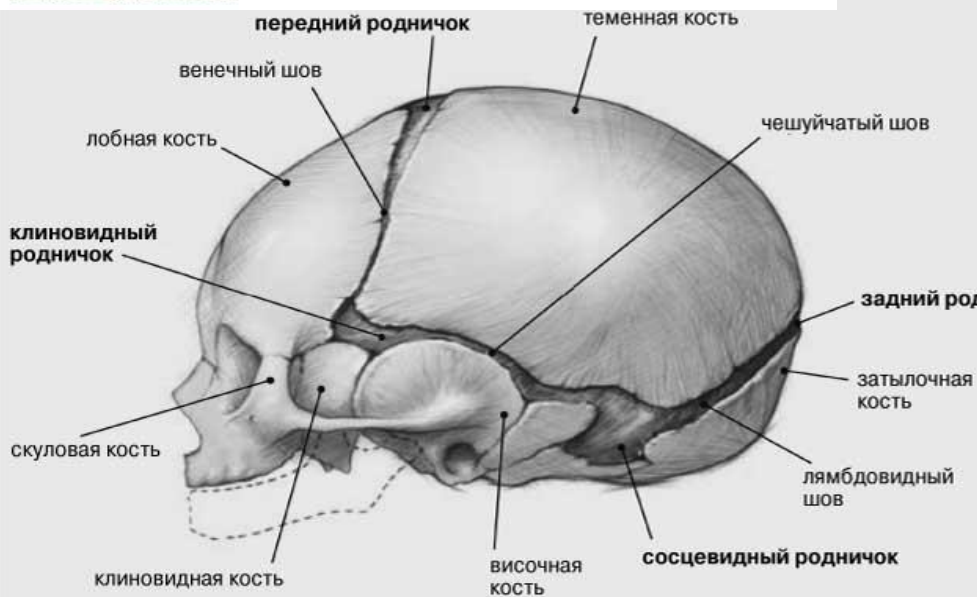
- ▶ Бүйір еңбектері, жұп, әр жағынан екеуден, сонымен бірге алдыңғысы сына тәрізді, *fonticulus sphenoidalis*, ал артқысы-емізіктәрізді, *fonticulus mastoideus*, деп аталады.
- ▶ Сына тәрізді еңбек шеке сүйек, туғаннан кейін 2-3 айлығында бітіп кетеді.
- ▶ Сынатәрізді және емізіктәрізді еңбектер көбіне шала туған (күні жетпеген) балаларда кездеседі, соның өзінде кейде жетіп туған балаларда шүйде еңбегі болмайды.
- ▶ Жаңа туған нәрестелерде жіктердің болмауы және диплоэнің нашар дамуы, бассүйектің сыртқы бетінде ғана емес, ішкі бетіндегі бедерінің көмескілігі байқалады.

anatomy-atlas.ru

anatomy-atlas.ru

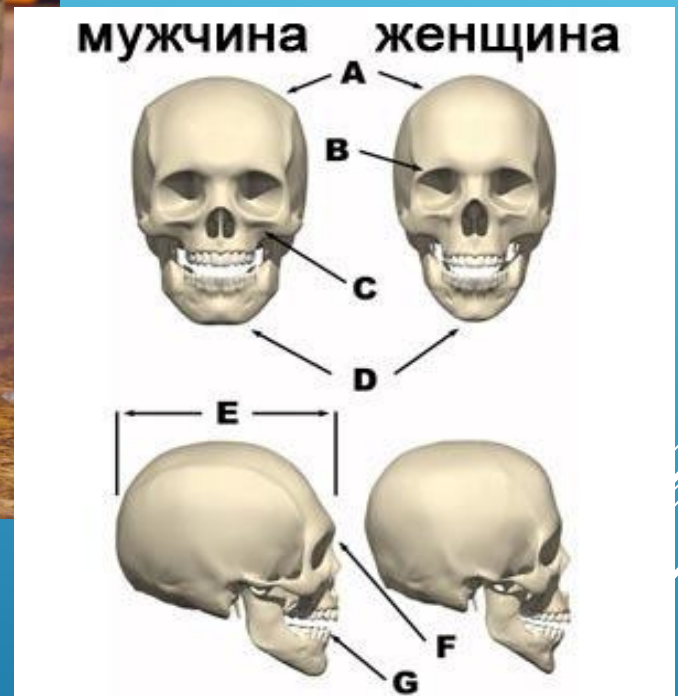
ЖАҢА ТУҒАН НӘРЕСТЕНІҢ БАС СҮЙЕГІ РЕНТГЕННОГРАММАСЫНДА

- ▶ Бірқатар сүйектер-маңдай, шүйде, төменгі жақсүйегі-тұтастанып бірігіп-өспеген;
 - ▶ Ауалы сүйектерде пневматизация (ауаға толу) жоқ;
 - ▶ Шеке сүйектері арасы, әсіресе еңбектері аймағында, кең келеді.
-

БАССҮЙЕКТІҢ ЖЫНЫСТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

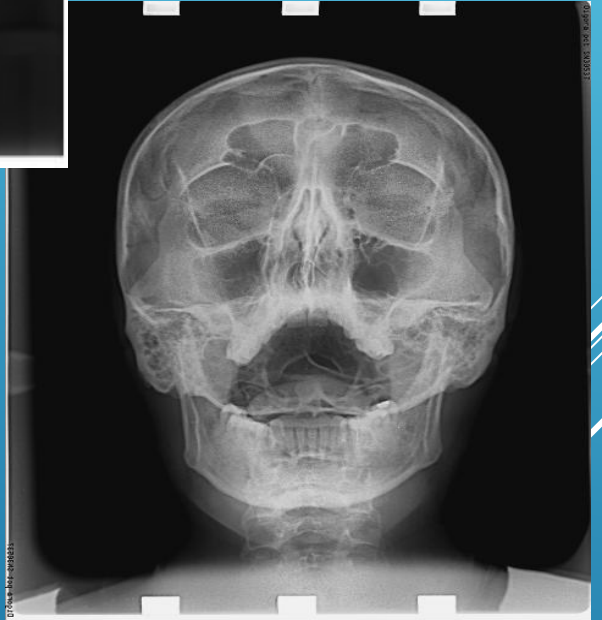
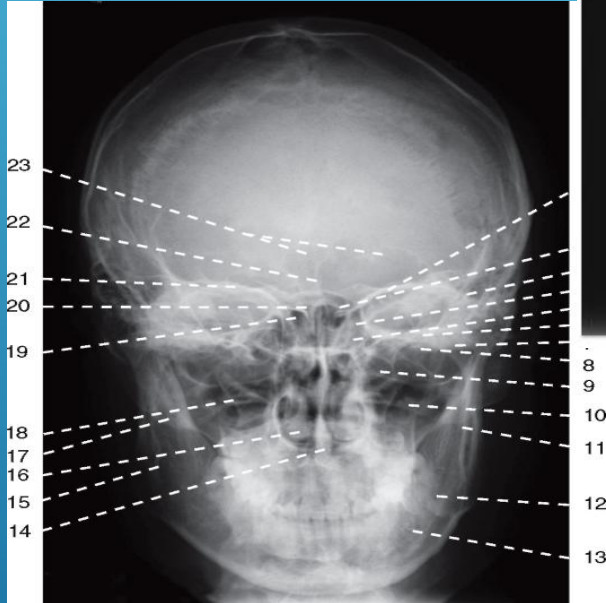
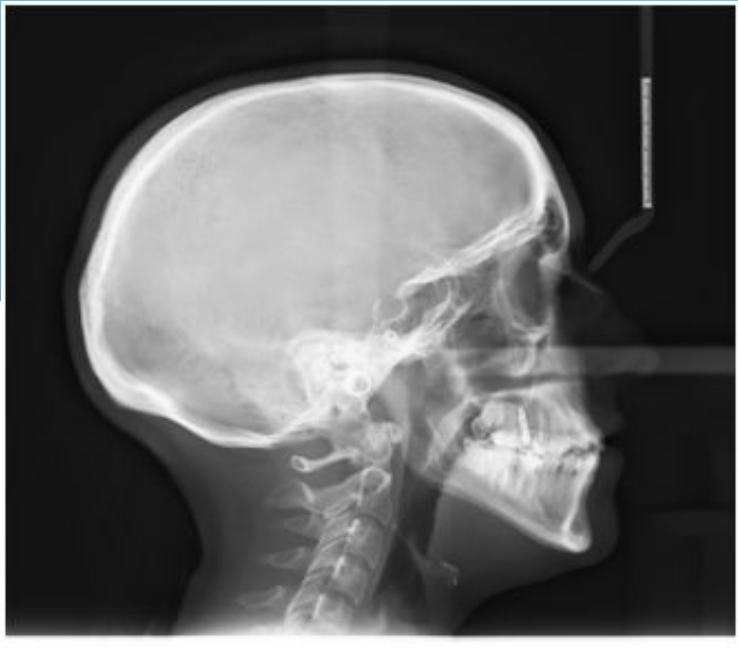
- ▶ Еркек бассүйегі әйелдердікінен 10%-ға көлемділеу
- ▶ Әйелдер бассүйегі тегістеу, еркектерде бассүйек төмпелері, сызықтары, доғалары айқындау
- ▶ еркек бассүйегінің сыртқы бедері (қырлар, сызықтар, төмпелер) жақсырақ жетілген, қабақүсті доғалар көлемділеу, шүйде шодыры күштірек жетілген.
- ▶ еркек бассүйегі әйел бассүйегіне қарағанда қалыңдау
- ▶ -еркек төменгі жақсүйегі салмақтылау, көрнектілеу; жақсүйек тармақтарының бұрыштары көбіне тік болып келсе, әйелде жазықтау
- ▶ -еркектерде бассүйектің беттік бөлігі, ал әйелдерде мисауыт бөліктері жақсы жетілген.

Бассүйек рентгенанатомиясы

Бассүйектің пішінін анықтау үшін рентгенограммаларда қолданылатын әдістер:

- **Фронталды көлемі** (бассүйектің ені)- шүйде сүйектерінің бір-бірінен өте алшақ нүктелерінің қашықтығы (тік жобасында өлшенеді)
- **Сагитталды көлемі** (бассүйектің ұзындығы)-маңдай және шүйде сүйектері қабыршақтарының бір-бірінен өте алшақ нүктелерінің қашықтығы.
- **Вертикальды көлемі** (бассүйектің биіктігі)-сыртқы есту өтісімен шеке сүйектің ішкі табақшасына дейінгі перпендикуляр бойымен өтеді.

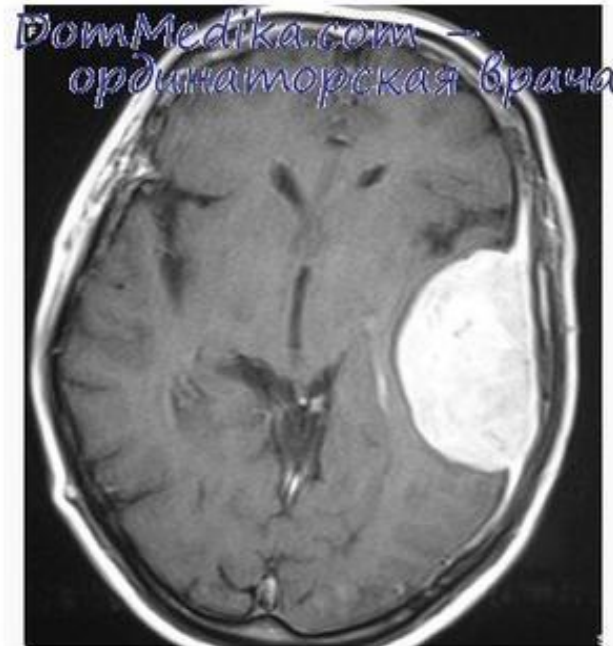

БАССҮЙЕК ТУРАЛЫ ІЛІМДЕГІ НӘСІЛШІЛДІК «ТЕОРИЯ»

- ▶ **Краниология** – антропология ғылымының бас сүйек құрылысын зерттейтін саласы.
- ▶ Бассүйек көрсеткішіне, яғни көлденең диаметрінің бойлық диаметріне, пайыздық қатынасына қарай ми сауытының негізгі 3 формасын ажыратады:
 - ▶ -қысқа-брахикранды (бассүйектің көрсеткіші 80-нен жоғары)
 - ▶ -орташа-мезокранды (76-79)
 - ▶ -ұзын-долихокранды (75-тен төмен).

КРАНИОГРАФИЯ

- Бас сүйек құрылымдарына шолу (барлау) жасайтын рентгенография. Әдетте бас сүйек рентген суретіне маңдай-мұрын (қырынан карағандағы көрініс) және самай (тігінен карағандағы көрініс) тұстарынан түсіріледі. Рентгенограммаларды карағанда бас сүйегінің күмбезі мн астыңғы жағындағы түйісетін жіктеріне, сүйектің қалыңдығына, бүтіндігіне, жіктерінің жымдасуы-на, саусақ батуының ізі тәрізді өзгерістердің ерекшеліктеріне, түрік ершігінің формаларына, самай сүйектерінің тұрқы мен пирамидаларының ұштарына ерекше назар аудару керек.

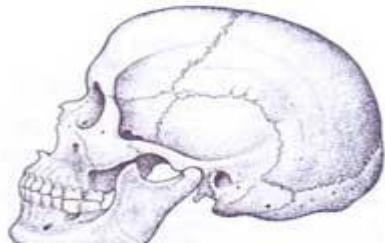
БАССҮЙЕК СҮЙЕГІНІҢ ЖАСТЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Нәрестелерде:

- ▶ Сүйектер кеуек заттан тұрады.
- ▶ *1-ші даму сатысының қалдықтары* (жарғақатық), еңбектер, яғни жарғақтар болады.
- ▶ *2-ші даму сатысының қалдықтары* (шеміршектік) сүйекаралық шеміршектер байқалады.
- ▶ Мұрынмаңылық ауалы қойнаулар толық дамымаған(жоғарғы жақсүйек қойнауынан басқасы):-sinus frontalis- нәрестенің 1 жасында
 - ▶ -sinus sphenoidalis-3-5 жасында
 - ▶ -торлы сүйек ұяшықтары-1 жасында...
- ▶ Нәрестенің бассүйегі шодыр-бұдырсыз тегіс;
- ▶ Бассүйектің беттік бөлігі нашар дамыған, бастың $\frac{1}{8}$ бөлігін құрайды (ересектерде $\frac{1}{2}$ бөлігі)
- ▶ Бассүйектің сүйекаралық жіктері 3-5 жаста түзіледі.

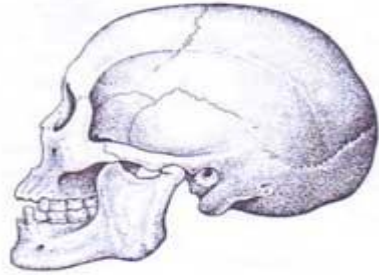
1

Череп европейца

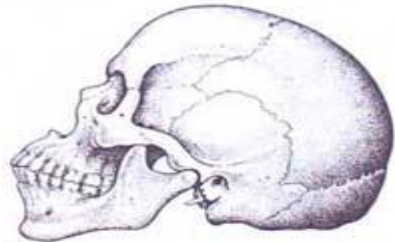
2

Череп эскимоса

3

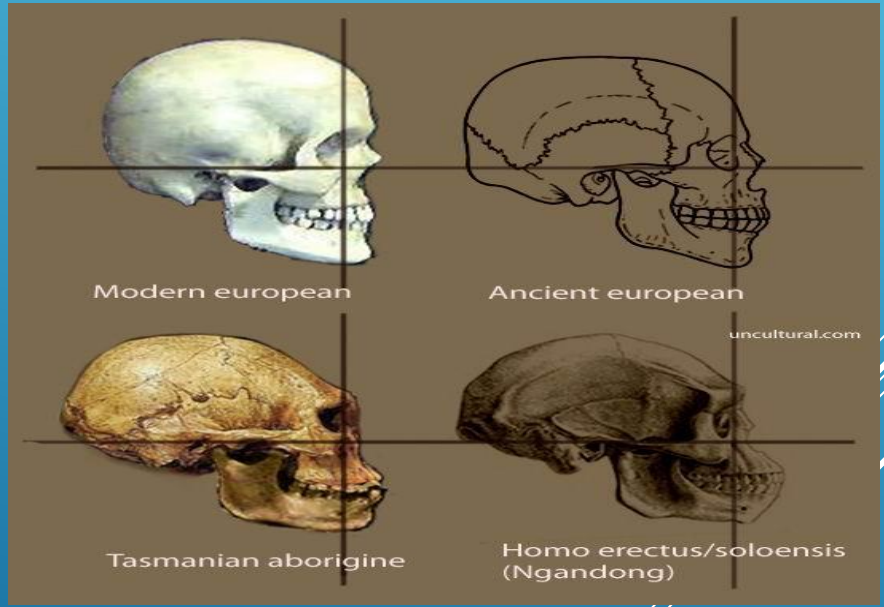
Череп негра

европеоид

монголоид

африканец

Modern european

Ancient european

Tasmanian aborigine

Homo erectus/soloensis (Ngandong)

uncultural.com

ҚОРЫТЫНДЫ:

- ▶ **Бассүйектердің тұлғалық ерекшеліктері:**
- ▶ Бассүйектердің тұлғалық ерекшеліктерін *Краниология* ғылымы зерттейді.

Краниологияда 2 негізгі зерттеу тәсілдері қолданылады:

- ▶ **Краниоскопия**-бассүйекті сырттай зерттеу
- ▶ **Краниометрия**-бассүйек өлшемдері
- ▶ *75-тен 80-ге дейінгі индекс-ортабастылар (мезоцефалар)*
- ▶ *75-тен төмен –ұзынбастылар (долихоцефалдар)*
- ▶ *80-нен жоғары-қысқабастылар (брахтоцефалдар)*
- ▶

•1 Кезең

•1 жас-3 жас

•Бассүйектің дамуы баяулайды, есесіне шүйделік және шекелік аймақтар қалыптасады. Беттің көлденең көлемі үлкейеді. Еңбектер жабылады.

•3 жас-7 жас

•Жіктер қалыптасып, көбіне бассүйек негізінің есебінен алдынан артына қараған көлемі үлкейеді (ересектер бассүйегі көлеміне жуықтайды).

•2 Кезең

•7 жас-16 жас

•Бассүйек негізінің өсуі баяулайды, мидың жедел өсуі салдарынан бассүйектің төбесі үлкейеді.

•3 Кезең

•16 жастан кейін.

•Маңдай аймағы мен беттік бөлігі басымырақ өседі.

•Бассүйектің жыныстық ерекшеліктері қалыптасады.

•Бассүйектің өсуі тоқтайды.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР

- ▶ Д14 «Адам анатомиясы»: оқулық. Авторлары: Т.С.Қосманбетов, А.М. Искиндиrowa, Б.Ш.Шакенов, А.Б.Аубакиров, Л.А.Искакова, Т.М.Досаев.- Алматы: «Ақнұр баспасы», 2013
- ▶ «Адам анатомиясы»: Атлас. Аубакиров А.Б., Жаналиева М.К.-Астана: «Сарыарқа» баспасы, 2012
- ▶ “Қазақстан”: Ұлттық энциклопедия / Бас редактор Ә. Нысанбаев – Алматы “Қазақ энциклопедиясы” Бас редакциясы, 1998
- ▶ О.Д.Дайырбеков, Б.Е.Алтынбеков, Б.К.Торғауытов, У.И.Кенесариев, Т.С. Хайдарова Аурудың алдын алу және сақтандыру бойынша орысша-қазақша терминологиялық сөздік. Шымкент. “Ғасыр-Ш”, 2005 жыл. ISBN 9965-752-06-0
- ▶ Краниология // Большая советская энциклопедия. А.М.Прохоров.-3-е изд. – М.: Советская энциклопедия, 1969-1978.
- ▶ Биология: Жалпы білім беретін мектеп оқулықтары. Алматы: Атамұра, 2008.

ГЛОССАРИЙ

	Қазақша	Орысша	Латынша	Ағылшынша
Краниология	антропология ғылымының бас сүйек құрылысын зерттейтін саласы	Области изучения науки антропология структуры кости	Structuram principalem anthropologiae os areas of studium et scientia	Areas of study of the science of anthropology bone structure
Краниоскопия	бассүйекті сырттай зерттеу	черепная часть времени исследования	temporis partem studio-nervorum cranialium	cranial part-time study
Краниометрия	бассүйек өлшемдерін зерттейтін ғылым	наука, которая изучает размеры черепа	studeatur, quod scientia est secundum rationem capitis	the science that studies the dimensions of the skull

